

Original Article

The effectiveness of the media in committing and preventing crime in the light of cultural criminology

Hamzeh Karaminaghibi¹, Behzad Razavifard*², Hasanali Moazenzadegan³

¹ PhD student of criminal law and criminology, U.A.E Branch, Islamic Azad University, Dubai, UAE.

² Associate Professor, Department of Criminal Law, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

³ Associate Professor, Department of Criminal Law, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

[20.1001.1.24237566.1401.6.2.3.2](https://doi.org/10.1001.1.24237566.1401.6.2.3.2)

[10.22080/LPS.2022.23529.1338](https://doi.org/10.22080/LPS.2022.23529.1338)

Received:

May 14, 2022

Accepted:

September 25, 2022

Available online:

November 27, 2022

Keywords:

Criminology, cultural criminology, media and crime, the impact of the media on crime, the impact of the media on crime prevention

Abstract

Increasing media diversity on the one hand, and the availability of traditional media (press, television) and modern media (cyberspace and social networks) on the other, have led criminologists to examine the effects of the media on crime. Carefully observed and studied Put. In this research, which has been prepared and arranged in a descriptive-analytical method, the issues raised have been around the answer to the basic question of 'what negative role the media plays in increasing crime rates in societies from the perspective of criminology and its different approaches. The results and findings of the study confirm that traditional and modern media are effective in committing crime. This effect emanates from some cases such as the normalization of crime and the spread of violence, imitation, learning and an increase in Crime rates, change in the concept of crime, heroism, decline in media quality, disruption of the criminal justice process, the spread of prostitution, violation of privacy and the like. Different approaches to criminology in this regard also believe that the media through moral fear, broken window theory, social control theory, populist approach and the like will be effective in increasing crime. Other theories, such as the theory of prevailing ideology, pluralism, coercion and anomaly, labeling, and differential linking, agreed upon the effect of the media on crime.

*Corresponding Author: Behzad Razavifard

Address: Associate Professor, Department of Criminal Law, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Email: behzad.razavi.1351@gmail.com

Extended abstract

1. Introduction

The branch of cultural criminology, has more explained and investigated the role of the media in committing and preventing crimes than the other branches. Thus, this research is prepared and organized in a descriptive-analytical method, and centered around the answer to this basic question that 'from the perspective of cultural criminology, what effect does the media have on committing crimes and preventing them in societies?' The findings of the research confirm that, in some cases, this effect takes place in the light of the reflection of information related to crimes, such as the normalization of crime and the spread of violence or imitation and learning, etc. Cultural criminology also believes that the media through moral fear, populism approach and the like will be effective in increasing crime. Other theories such as the theory of ruling ideology, pluralism and labeling are also of the same opinion on the effect of media on crime. The results of the research also indicate that the capacity of the media is also effective in the space of preventing and dealing with crime, and it has acceptable functions to prevent crime in different topics such as public education and notification of preventive measures.

2. Methods

The findings of the research show that the media is a double-edged tool and can have both negative and positive effects. Considering the different viewpoints, the aspect that is desirable from the author's point of view and seems to be less mentioned, is the serious will of the governing media systems to recognize the existing pests with causing the least amount of damage.

3. Findings

The research method was descriptive-analytical, inferred with a theoretical and fundamental method and there are suggestions and solutions attached at the end. Before entering into the analysis of the nature of the subject, it is necessary to present the existing views. In the following few sentences the process of doing this research is explained. First, the introduction is mentioned which is followed by an explanation of the subject. Second, the existing theories are examined. Third, the negative effects and examples of the media on committing crimes are pointed out and finally solutions are proposed.

4. Conclusion

The results and findings of the research confirm that traditional and modern media effect on committing crimes. This effect emanates from some cases such as the normalization of crime and the spread of violence, imitation, learning and an increase in Crime rates. In this regard, cultural criminology believes that the media will be effective in increasing crime through moral fear, broken windows theory, social control theory, populism approach and the like. Other theories such as the theory of ruling ideology, pluralism, pressure and abnormality, labeling and differential bonding are also of the same opinion on the influence of the media on committing crimes.

The results of the research also indicate that the capacity of the media, in addition to its effect on the commission of crime, is also effective in the space of preventing and dealing with the commission of crime. In different kind of discussions such as public education, notification of preventive measures, modification of media programs, dealing with media

violence, especially in the field of children and teenagers, it is good to use virtual space to prevent crimes. Various theories of social expectations, individual and structural functionalism, theory of accumulation and theory of cultural formation, agree that the media can be used to prevent crime. Overall, the media is dual-function; an increase in the number of crimes, and a reduction of crimes are respectively its disadvantage and advantage.

Following of the obtained results, the proof or rejection of the hypotheses should be mentioned. Based on our primary proved hypotheses in the research, the postmodern foundation and cultural criminology theories believe that the media cause crimes through education, modeling and promotion of consumerism, advertising and violence. As it is proved through the research, based on the theories of cultural criminology, crime is presented as a commodity to be offered to the audience

Another hypothesis regarding what kind of crimes occur in the society through the media was also proved. Many crimes are committed due to the influence of the media, because some of the methods of committing them or criminal ideas are learned through the media. Media may cause the commitment of different kind of crimes such as those that have an imitative aspect, such as robbery, or many crimes that occur in groups and gangs, such as kidnapping or those related

to narcotics and also, crimes that do not require physical presence, such as those committed through cyberspace, hacking and phishing,

The final hypothesis in this research was to find the solutions to deal with the impact of the media on committing crimes. Due to the situational and social prevention capacities, issues like establishing laws and regulations on the media, classifying the access to the media based on age groups, culture building and educational using, can be considered as solutions. Moreover, the prohibition of showing extreme violence, the prohibition of the way of committing various crimes in the media, and the prohibition of publicizing some crimes by the media due to their influential content, are among other solutions that were mentioned in this research.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors Contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of interest

Authors declared no Conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the Persons for Scientific Consulting in this Paper.

علمی پژوهشی

تعاملی بر اثرگذاری رسانه در ارتکاب و پیشگیری از جرم در پرتو جرم‌شناسی فرهنگی

حمزه کرمی نقیبی^۱، بهزاد رضوی فرد^{۲*}، حسنعلی موذن زادگان^۳

^۱ دانشجوی دکتری حقوق کیفری، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دوی، امارات متحده عربی.
^۲ دانشیار مدعو، گروه حقوق کیفری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
^۳ دانشیار مدعو، گروه حقوق کیفری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

[20.1001.1.24237566.1401.6.2.3.2](https://doi.org/10.22080/LPS.2022.23529.1338)

[10.22080/LPS.2022.23529.1338](https://doi.org/10.22080/LPS.2022.23529.1338)

چکیده

شاخه جرم‌شناسی فرهنگی، بیش از سایر شاخه‌های جرم‌شناسی به تبیین و بررسی نقش رسانه‌ها در ارتکاب جرم و پیشگیری از جرم پرداخته است، لذا در این پژوهش که به روش توصیفی - تحلیلی تهیه و تنظیم شده است، مطالب مطروحه حول محور پاسخ به این پرسش اساسی بوده است که اصولاً از منظر جرم‌شناسی فرهنگی، رسانه چه تأثیری بر ارتکاب جرائم و پیشگیری از آن در جوامع دارد. یافته‌های پژوهش موید این است که این تأثیر در برخی موارد در پرتو بازتاب اطلاعات مربوط به جرائم صورت می‌پذیرد، نظیر عادی‌سازی جرم و گسترش خشونت یا تقلید و یادگیری و نظایر آن. جرم‌شناسی فرهنگی نیز در این خصوص قائل به این مسأله است که رسانه از طریق ترس اخلاقی، رویکرد عوام‌گرایی و نظایر آن بر افزایش ارتکاب جرم موثر خواهد بود. سایر نظریه‌ها مانند نظریه ایدئولوژی حاکم، کثرت‌گرایی و برچسب زنی نیز بر تأثیر رسانه بر ارتکاب جرم هم نظر هستند. نتایج تحقیق همین‌طور بیانگر این مسأله است که ظرفیت رسانه در فضای پیشگیری و مقابله با ارتکاب جرم نیز کارایی دارد و در مباحثی مانند آموزش عمومی و اطلاع‌رسانی اقدامات پیشگیرانه، برای پیشگیری از ارتکاب جرم کارکردهای قابل قبولی دارد.

تاریخ دریافت:

۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش:

۳ مهر ۱۴۰۱

تاریخ انتشار:

۶ آذر ۱۴۰۱

کلیدواژه‌ها:

جرم‌شناسی فرهنگی، رسانه،

تأثیر گذاری جرم، پیشگیری.

* نویسنده مسئول: بهزاد رضوی فرد

آدرس: دانشیار مدعو، گروه حقوق کیفری، واحد علوم و

تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

ایمیل: behzad.razavi.1351@gmail.com

۱ مقدمه

و تصویر به بررسی تعامل میان جرم و رسانه می‌پردازد.

نظریه‌ها و تئوری‌های مربوط به جرم‌شناسی فرهنگی معتقدند که نمی‌توان گفت که رسانه در ارتکاب جرم تأثیری ندارد، لذا از نظر تئوری‌های جرم‌شناسی فرهنگی، ارتکاب جرم با رسانه در ارتباط است، رویکرد سنتی در جرم‌شناسی فرهنگی بر این باور است که رسانه تهدیدی برای قانون و اخلاق است، در حالی که نظریه‌های دیگر جرم‌شناسی فرهنگی معتقدند که رسانه پشتوانه‌ای برای اقتدارگرایی است که وحشت بزرگنمایی شده از بزهکاری را می‌پرورداند. نظریات دیگری در جرم‌شناسی فرهنگی وجود دارد که رسانه را به مانند اتاق کنترل فرهنگی می‌داند و جایی برای منازعات ایدئولوژی.

این نظریه بر این باور است که بسیاری از صاحبان منافع به رسانه دسترسی دارند و لذا رقابت برای ارائه دیدگاه‌های مختلف در یک سطح واحد جاری نیست. دیدگاه لیبرال، رسانه را بازتاب دهنده دیدگاه‌های متضاد و متنوع می‌داند که فرد از طریق مارکسیستی نیز بر این باور است که رسانه جمعی بر پایه مجموعه‌ای از دیدگاه‌های سیاسی و فرهنگی مدیریت شده و کارکردشان، کمک رسانی به بازتولید اقتدار کارفرمایان اخلاقی و گروه‌های صاحب قدرت در یک جامعه است.

در خصوص پیشینه تحقیق نیز باید گفت که کتابی تحت عنوان تحلیل جرم در جرم‌شناسی فرهنگی توسط نشر میزان در سال ۱۳۹۷ به قلم سارا آقایی منتشر شده است. کتاب مذکور از نظر سابقه تحقیقاتی یکی از جمله کتاب‌های مطلوبی است که تخصصاً در حیطه جرم‌شناسی و جرم‌شناسی فرهنگی مطالبی را جمع‌آوری نموده‌اند و از آنجایی که رویکرد تحلیلی برای این کتاب اتخاذ شده است علاوه بر فضای تئوریک، قوانین و مفاهیم، می‌توان برای تحلیل تأثیر فرهنگ بر ارتکاب جرم بر روی این

علم جرم‌شناسی به شناخت عوامل مختلف جرم می‌پردازد، علل ارتکاب جرم نیز در دنیای امروز گستردگی فراوانی دارند. لذا با توجه به زمینه‌های مختلف این عوامل دسته‌بندی شده و در شاخه‌های مختلف بررسی می‌شوند. به عنوان مثال علل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی هر کدام در نظریات جرم‌شناسی مختص خود بررسی می‌شوند، فرهنگ نیز می‌تواند در کنار سایر علل، به عنوان یکی از اصلی‌ترین عوامل وقوع جرم باشد.

فرهنگ می‌تواند به رفتار آدمی شکل دهد و او را به سمت عمل و عکس‌العمل‌هایی سوق دهد، چرا که فرهنگ به مانند یک ارزش حاکم بر فرد و شناخته شده و این توانایی را دارد. حتی مواردی که نتوان این ارزش را به درستی برای فرهنگ در نظر گرفت، فرهنگ‌های مختلف به عنوان یک انتخاب ناظر بر سود و زیان شخص مورد استفاده شخص قرار می‌گیرد.

تعارضات فرهنگی، خرده‌فرهنگ‌ها، سبک زندگی، تأخر فرهنگی، مهاجرت، رسانه‌ها، موسیقی، جشن‌ها و سایر تولیدات فرهنگی می‌توانند در مواردی شخص را به سمت ارتکاب جرم سوق دهند، تحلیل و شناخت این عوامل را عامل شناسی فرهنگی جرم می‌گویند.

جرم‌شناسی فرهنگی به‌عنوان گرایش نوخاسته در جرم‌شناسی، جامعه‌شناسی و عدالت کیفری، تقارن فرهنگ و فرآیندهای کیفری را در زندگی اجتماعی معاصر بررسی می‌کند. بخشی از معنای فرهنگ از منظر این جرم‌شناسی درکنار پرداختن به خرده‌فرهنگ‌های مجرمانه، معطوف است به پویایی رسانه‌های جمعی. این گرایش با استفاده از دیدگاه‌های مطالعات فرهنگی، نظریه پست‌مدرنیسم و دیدگاه‌های جامعه‌شناختی همانند سنت تعامل‌گرا و نیز روش مطالعاتی تحلیل محتوای متون رسانه‌ای و همچنین با بهره‌گیری از معنا، نماد

منبع مطالعه نمود و از یافته‌های آن نیز برای انجام پژوهش استفاده کرد.

کتاب دیگر توسط رویا آسیایی تحت عنوان درآمدی بر جرم‌شناسی فرهنگی توسط نشر مجد در سال ۱۳۹۶ نشر یافته است، کتاب مذکور از جمله کتاب‌های قابل اعتنا در حیطه جرم‌شناسی فرهنگی است که می‌توان به عنوان یکی از سوابق و پیشینه‌های مطلوب تحقیقاتی بر روی آن تمرکز نمود. تلاش ما این است که از یافته‌ها و مطالب مندرج در این کتاب که دارای نقاط قوت زیادی نسبت به آثار مشابه است استفاده کرده و در مواردی که مطالب آن قابلیت توسعه و بحث و مباحثه دارد، مطالبی را بیافزاییم تا با استفاده از ظرفیت و یافته‌های آن، تحقیقات پیشین در این زمینه را گامی رو به سوی جلو ببریم.

در همین خصوص یک پایان‌نامه در دانشگاه فردوسی مشهد در سال ۱۳۹۲ توسط اقبال محمدی ذیل عنوان عامل شناسی فرهنگی جرم و راه‌های پیشگیری از آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دفاع شده است در این پایان‌نامه آمده است که در جامعه ایران بسیاری از آسیب‌های فرهنگی وجود دارد که افراد را به سمت ارتکاب ناهنجاری سوق می‌دهد. از طرف دیگر با درک این مطلب که فرهنگ هدایت‌گر رفتار آدمی است، می‌توان فرهنگ‌های ارزشی یا سازنده را به منظور پیشگیری و جلوگیری از جرم و انحراف در جامعه ایجاد کرد. اگر زمان و مسیر ایجاد و تولید فرهنگ طولانی باشد می‌تواند فرض تغییر فرهنگ‌های جرم‌زا را در نظر گرفت و به تغییر فرهنگ‌های جرم‌زا به عنوان مسیری اجرایی‌تر به منظور نیل به هدف پیشگیری نظر داشت.

فرهاد الله وردی در دانشگاه تربیت مدرس در سال ۱۳۹۳ از رساله دکتری خود تحت عنوان رویکرد جرم‌شناسی فرهنگی به عدالت کیفری جوانان، دفاع کرده است، در این رساله آورده شده است که فهم، تبیین و کنترل جرائم جوانان بواسطه ماهیت پیچیده و چند لایه این جرائم و ارتباط آن با خرده فرهنگ جوانی از دشوارترین مسائل نظام های

عدالت کیفری است. این رساله بر آن است که با اتخاذ رویکرد مبتنی بر جرم‌شناسی فرهنگی، اولاً، به فهم جرم‌شناختی از خرده‌فرهنگ جوانی نزدیک شود و ثانیاً سازوکارهای کنترل بزهکاری جوانان را بر اساس این فهم بازخوانی کند. مطالعه جرائم جوانان بر اساس آموزه‌های جرم‌شناسی فرهنگی و بررسی انتقادی و بازخوانی نظام عدالت کیفری ایران با رویکرد موردنظر این رساله، به شناخت دقیق و عمیقی از خرده‌فرهنگ جوانی منجر می‌شود که هرگونه پاسخ‌دهی به جرائم جوانان برای دست یافتن به اثربخشی و کارآمدی، ناگزیر از این فهم همدلانه از فرهنگ جوانی و نحوه بازنمایی و معنا دهی به آن است.

یافته‌های تحقیق: در این است که رسانه ابزار دو لبه است و هم می‌تواند اثر منفی داشته باشد و هم اثر مثبت. قابل انکار نیست، لکن وجهی که از نظر نگارنده مطلوب است و به نظر می‌رسد کمتر اشاره شده است، با لحاظ نظرگاه‌های متفاوت داشتن اراده جدی نظامات حاکم رسانه ای بر شناخت آفت‌های موجود و به واسطه تعامل با سایر حوزه‌های اجتماعی تولیداتی را عرضه نماید که کمترین آسیب را در پی داشته باشد.

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی بوده که با شیوه نظری و بنیادی به استنباط پرداخته و پیشنهادها و راهکارهایی در پایان مطرح می‌شود.

پیش از ورود به تحلیل ماهیت موضوع ضروری است دیدگاه‌های موجود مطرح گردد

در این مقاله پس از ذکر مقدمه، به تبیین موضوع پرداخته و در ادامه نظریه‌های موجود مورد مذاقه و بررسی قرار می‌گیرد و سپس به آثار منفی و ذکر مصادیق رسانه بر ارتکاب جرم اشاره می‌شود و در نهایت راهکارهایی مطرح می‌شود.

۲ رویکرد جرم‌شناسی فرهنگی نسبت به تأثیر رسانه بر نرخ جرائم

در ادامه به مطالعه و بررسی رویکردهای جرم‌شناسی فرهنگی در قبال تأثیر رسانه بر نرخ جرم و افزایش آن خواهیم پرداخت.

۲٫۱ نظریه ترس اخلاقی

تصویری که از دنیای مجرمانه در رسانه‌های گروهی منعکس می‌شود تصویری به مراتب شدیدتر است و مخاطبی که بیشتر با رسانه‌های گروهی در ارتباط باشد، تصاویر ارائه شده در رسانه‌ها را به عنوان تصاویر اصلی و واقعی می‌پذیرد. با پذیرش این تصاویر به عنوان واقعیت، درک فرد از میزان جرائم و بزه‌دیدگی دستخوش تغییر شده و احتمال دارد که این ترس بیشتر از میزان واقعی آن باشد. لذا رسانه می‌تواند از این طریق و با برجسته سازی جرائم خشونت بار، ترس از جرم را موجب شود. ترس را می‌توان واکنشی احساسی تعریف کرد که با دو ویژگی احساس خطر و دلهره نمود می‌یابد. برای درک مفهوم ترس از جرم، ناگزیر از آن هستیم که احساس خطر و دلهره ناشی از صدمات فیزیکی بالقوه را ملاک قرار بدهیم، افزون بر این، ترس از جرم مستلزم آن است که ترس فرد به گونه‌ای با جرائم در ارتباط باشد. در اکثر جرائم مالی این احتمال برخورد با شخص بزهکار است که ترس می‌آفریند، نه صرف ضرر مالی، به عنوان نمونه ترس متعاقب سرقت‌های مسلحانه بیشتر از کیف‌قاپی است، و ترس از کیف‌قاپی فراتر از ترس از ضررهای مالی ناشی از احتکار کالا توسط یک فرد یا شرکت است. دلیل این امر آن است که در موارد نخست قربانی تصور می‌کند که علاوه بر مال، احتمال صدمه رسیدن به خود وی نیز وجود دارد. مهم‌ترین دلیل مطرح شدن مفهوم ترس از جرم در محافل دانشگاهی و سیاستگذاری را می‌توان در فاصله میان میزان خطر بزه‌دیدگی به لحاظ آماری از یک سو، و درک مردم از میزان جرائم از سوی دیگر جستجو کرد. آمارهای رسمی مبین آن

است که میزان مشخصی از جرائم در جامعه وجود دارد، که به عنوان نمونه آمار جرائم در سال ۹۹: جنایی ۹۵ درصد، جرائم اقتصادی ۳۱ درصد، مواد مخدر ۲۸ درصد، سرقت ۱۶ درصد، سرقت خرد ۱۲ درصد، سایبری یک درصد، و نیز آمار جرائم در سال ۱۴۰۰: جنایی ۹۲ درصد، مواد مخدر ۲۹ درصد، جرائم اقتصادی ۲۸ درصد، سرقت ۱۹ درصد، سرقت خرد ۱۹ درصد، سایبری ۲/۱ درصد اعلام شد (معاونت اجتماعی قوه قضاییه به نقل از مرکز تحقیقات و آمار نیروی انتظامی، ۱۴۰۱)، ولی به موجب اکثر تحقیق‌های انجام شده در این زمینه، ترس مردم از جرم هیچ‌گونه سنخیتی با میزان واقعی جرائم ندارد که این امر محصول غلو و برجسته‌نمایی رسانه‌ها از جرائم و مجازات و فرایند رسیدگی کیفری و ... است. به صورت کلی مردم در اکثر جوامع بر این باورند که میزان جرائم در محل زندگی ایشان بیش از سایر مکان‌ها است یا تصور می‌کنند که آمار جرائم نسبت به گذشته افزایش یافته، حال آنکه آمارهای رسمی چنین نمی‌گویند. تجربه می‌کنند، در حالیکه به موجب آمارهای رسمی میزان خطر بزه‌دیدگی ایشان کمتر است. مثال دیگر ترس والدین از خطر دزدیده شدن و یا آسیب دیدن کودکان دختر و یا کم سن و سال خود است، اما آمارها حکایت از آن دارد که کودکان پسر بزرگتر در معرض خطر بیشتری هستند. تصویر جمعیت شناختی بزهکار و بزه‌دیده در رسانه نسبت به آنچه از سوی نظام عدالت کیفری ارائه می‌شود، مسن‌تر و دارای موقعیت بالاتری است. خطرات جرائمی که در رسانه به نمایش در می‌آیند هم از نظر کمی و هم از لحاظ کیفی، جدی‌تر از تصویری است که در آمار رسمی به ثبت رسیده است، هر چند رسانه، احتمالات موجود از بزه‌دیدگی ناشی از جرائم علیه اموال را کمتر نشان می‌دهد. (سیدزاده ثانی، منبع پیشین، ۱۲۷) چنین به نظر می‌رسد که بازنمایی اخبار جنایی در رسانه‌های گروهی تأثیر زیادی در ایجاد ترس از جرم داشته باشد. برخی از تحقیقات انجام شده در این حوزه مبین وجود ارتباط میان ترس از جرم و خواندن صفحه حوادث روزنامه‌ها هستند. از سوی دیگر

عدم در اقدامات رسانه‌ها نیست، بلکه کافی است که رسانه‌ها با گزینشگری رسانه‌ای اقدام به انتشار اخبار و داده‌ها نمایند و همین امر می‌تواند نگرانی، اضطراب و هراس را در دل مردم ایجاد نماید.

رسانه‌ها نقشی مهم و انکارناشدنی در ایجاد و یا تشدید هراس اخلاقی دارند. رسانه‌ها با اغراق در خصوص اهمیت و شدت موضوع نگرانی مردم و سیاستمداران را برمی‌انگیزند. در بسیاری از موارد رسانه اقدام به انتشار اطلاعات کاملاً اشتباه می‌کنند. به عنوان یک نمونه بسیار عالی در بحث هراس اخلاقی به واسطه رسانه‌ها در رویداد بندر کلاکتون در انگلستان رسانه‌ها اقدام به بازنمایی اخباری در خصوص درگیری شدید در میان باندهای گانگستری می‌کردند، حال آنکه در بسیاری موارد خبری از این گروه‌های مجرمانه نبود. در پوشش خبری رسانه‌ها تصویر گروه فراوانی از نوجوانان و جوانان خلافکار در ذهن جلوه‌گر می‌شد که سوار بر موتورسیکلت امنیت جامعه را بر هم زده اند، حال آنکه در واقعیت تعداد موتورسواران انگشت شمار بود. این جوانان از سوی رسانه‌ها عده‌ای بچه پولدار و به اصطلاح مرفهین بدون درد معرفی می‌شدند، حال آنکه در واقع اکثر این جوانان متعلق به طبقه کارگر و متوسط پایین جامعه بودند. در رسانه‌ها عنوان شده بود که اکثر این جوانان از لندن به کلاکتون آمده اند، حال آنکه در واقع این افراد بومی منطقه بودند. گفته شده بود که اکثر این جوانان برای ایجاد درگیری به منطقه آمده‌اند، حال آنکه اکثر آنها صرفاً برای تماشای درگیری‌های احتمالی در آنجا حضور یافته بودند. در رسانه‌ها چنین عنوان شده بود که اکثر این افراد مرتکب جرائم خشونت‌بار شده‌اند، حال آنکه اتهام اکثر این افراد جنحه‌های کم اهمیت بود. همچنین رسانه خسارت وارده بر تاجر و کسبه منطقه را بسیار بالا ارزیابی کرده بودند، حال آنکه، این عده بیش از هر کس دیگر از زیان به وجود آمده به منطقه نفع مالی می‌بردند، سیل عظیمی از جمعیت که برای مشاهده و بررسی موقوف به آن بندر دور افتاده می‌آمدند، تحولی در وضعیت اقتصادی

برخی پژوهشگران به این نتیجه رسیده اند که رسانه‌هایی که فضای بیشتری را به اخبار مجرمانه اختصاص می‌دهند، ترس بیشتری از جرم را نیز سبب می‌شوند. (همان، ۳۳۵) جامعه معمولاً به مواردی که ناقض ارزش‌ها و هنجارهای حاکم در آن باشد، پاسخ نشان می‌دهد. به عنوان نمونه پاسخ‌های اجتماع را می‌توان در قالب جرم‌انگاری و یا برخورد غیررسمی با یک رفتار مشاهده نمود. در بسیاری از موارد پاسخ اجتماع متناسب با خطر به وجود آمده نیست. این امر به دو معنا می‌تواند باشد. از یک سو، عدم تناسب می‌تواند به بزرگ‌انگاشتن و اغراق در تهدید موجود باشد. اما از سوی دیگر، عدم تناسب پاسخ می‌تواند در قالب عدم توجه یکسان به دیگر مشکلات اجتماعی حاصل شود. به عنوان نمونه بسیاری از محققین برخورد جامعه با مواد مخدر را نامتناسب می‌دانند. توضیح اینکه بسیاری از مشکلات مواد مخدر به دلیل اصل مبارزه با مواد مخدر است. جرم‌انگاری استفاده از تمامی انواع مواد مخدر سبب می‌شود تا قیمت آن بالا رفته و معتاد برای استفاده از مواد به منابع مالی بیشتری نیاز داشته باشد. نیاز به پول انگیزه کافی برای ارتکاب بسیاری از جرائم را فراهم می‌آورد. از سوی دیگر جرم‌انگاری استفاده از مواد مخدر، به شکل‌گیری باندهای مجرمانه حول تهیه و توزیع مواد مخدر می‌انجامد. باندهایی که پس از تشکیل تنها به تهیه و توزیع مواد بسنده نمی‌کنند، و برای به دست آوردن پول مرتکب بسیاری از جرائم دیگر می‌شوند. هراس اخلاقی به حساسیت بالای مردم به برخی مسائل اجتماعی که نوعاً به عنوان تهدید علیه نظم اجتماعی مطرح می‌شود، گفته می‌شود. هراس اخلاقی زمانی بروز می‌کند که شرایط، حالت، فرد و یا گروهی از افراد به عنوان تهدیدی بر ارزش‌ها و علایق اجتماعی معرفی می‌شوند. به نظر جرم‌شناسان نقش رسانه‌ها در ایجاد هراس اخلاقی انکارناشدنی است. رسانه‌ها با جنجال آفرینی و شایعه پراکنی به آشوب‌های اخلاقی دامن می‌زنند و خواسته یا ناخواسته هراس اخلاقی را به وجود می‌آورند. برای ایجاد هراس اخلاقی نیازی به وجود

این، رفتارهای ساکنان محل را تعیین می‌کرد، دیگر تأثیر زیادی ندارند. بر اساس رویکرد کنترل اجتماعی، مکانیسم‌های بازدارنده ترس از جرم شامل تلقی همسایگان از ظرفیت‌های کنترل اجتماعی رسمی و غیر رسمی است. به عبارت دیگر، کیفیت اجتماع از طریق عرف‌های مرسوم محلی، هنجارها و مجازات غیر رسمی و یا با قواعد رسمی و تنظیماتی که از طریق نهادهای دولتی اعمال می‌شود، حفظ می‌گردد. تلقی افراد از تخریب مکانیسم‌های کنترل اجتماعی رسمی و غیر رسمی نگرانی‌های اجتماعی شدید و ترس از جرم بیشتر را در پی دارد. (Hawang e,g, 2006, 82.)

۲٫۴ رویکرد عوام‌گرایی کیفری

رسانه‌ای شدن موضوعات مربوط به دادرسی، محاکمه و مجازات علاوه بر اینکه فعلی مثبت جهت تنویر افکار عمومی و روشن بودن وضعیت دادرسی و سازوکار قوه قضاییه است و همواره نظارت رسانه بر آن را توجیه می‌کند، اما سبب عوام‌گرایی قضایی نیز می‌شود. عوام‌گرایی قضایی رویکردی است که براساس آن سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران نظام عدالت کیفری به منظور جلب آرای عمومی، بدون توجه به یافته‌های علمی سیاست‌های کیفری، با استفاده از رسانه‌ها که عمدتاً دولتی یا در اختیار دولت هستند، نمایشی عامه‌پسند را تدوین و اجرا می‌کنند. مهم‌ترین ویژگی‌های سیاست‌های مبتنی بر عوام‌گرایی قضایی، سیاست‌گذاری از رهگذر حرکت‌های توده‌گرا و در فضای احساسی، توجیه سیاست‌های غیر علمی با استناد به خواست و مطالبه عمومی و انتساب ناکامی در کنترل جرم به دشمنان فرضی است. شاخص‌ترین پیامدهای عوام‌گرایی قضایی، تورم قوانین کیفری، تحدید موازین دادرسی عادلانه، افزایش جمعیت کیفری و هزینه‌های نظام عدالت کیفری است. (مقدسی، ۱۳۹۰، ۱۲) سیاست‌های کیفری عوام‌گرا معمولاً سختگیرانه، عامه‌پسند، نمایشی و احساسی بوده و فاقد مبنای نظری و علمی است. در بسیاری از موارد واکنش‌های کیفری عوام‌گرا در فضای

مردم منطقه ایجاد کرده بودند. (سید زاده، منبع پیشین، ۳۷۰) گاه طرح نادرست ارقام و اعداد در خصوص فراوانی یک رخداد مجرمانه سبب ایجاد هراس اخلاقی می‌شود. گاه رسانه‌ها مطالبی را عنوان می‌کنند که از ریشه دروغ است و هیچ ردپایی از ادعای مطرح شده در عالم واقع مشاهده نمی‌شود. به عنوان نمونه در ایران، موارد متعددی از هراس اخلاقی از جرائم مهاجرین افغان بوده‌ایم. در بسیاری موارد جرائمی به مهاجرین افغان نسبت داده شده که فاقد صحت بوده و همین نسبت نادرست سبب ایجاد هراس اخلاقی و ارتکاب جنایات متعدد علیه افغانی‌ها شده است.

۲٫۲ نظریه پنجره‌های شکسته

در نظریه پنجره‌های شکسته، بی‌نظمی در اجتماع منجر به ترس از جرم، کناره‌گیری ساکنان از اجتماع، کاهش میزان کنترل اجتماعی غیر رسمی و نهایتاً افزایش فراوانی و شدت بی‌نظمی و جرم می‌شود. از نظر محققان این رویکرد، شاخص‌های ساده بی‌نظمی اگر مورد توجه قرار نگرفته و به حال خود رها شوند، می‌تواند موجب افزایش جرائم شود. بی‌نظمی مهار نشده، ساکنان را هراسان می‌کند به طوری که آنها به این نتیجه می‌رسند هنجارها و رفتارها از هم گسیخته شده، کنترل اجتماعی در همسایگی از بین رفته و مقامات رسمی و دولتی قادر به رفع این معضلات نمی‌باشند. لذا با کنار کشیدن خود، سطح کنترل اجتماعی غیر رسمی کاهش یافته و این امر به نوبه خود موجب بی‌نظمی بیشتر و حتی افزایش جرم می‌شود. بنابراین، بی‌نظمی‌های مشاهده شده و افزایش جرائم خود بر ترس از جرم موثر خواهد بود. (hinkle, j. c, 2005, 58.)

۲٫۳ نظریه کنترل اجتماعی

از دیدگاه کنترل اجتماعی نیز، ترس از جرم صرفاً واکنش عاطفی به تجربه قربانی شدن نیست بلکه پیامد از بین رفتن کنترل اجتماعی است که ساکنان یک شهر آن را تلقی می‌کنند. ترس زمانی رخ می‌دهد که ساکنان به این نتیجه می‌رسند که مکانیسم‌های کنترل اجتماعی و ارزش‌ها و معیارهایی که سابق بر

سرمایه‌گذاری‌های سنگین در این زمینه نتایج مطلوبی به همراه نداشته است. (حبیب زاده و محمودی اصل، ۱۳۹۶، ۸۲). از آنجا که رسانه‌ها در دنیای کنونی بسیار متنوع و پیچیده‌اند، بسان يك شمشیر دو لبه هستند که هم می‌توانند کارکرد مثبت داشته باشند و هم کارکرد منفی. بر این اساس رسانه‌ها در روند تثبیت یا وفاق و امنیت عمومی و مشارکت همه جانبه مردم در تأمین امنیت عمومی و شرکت در نظام عدالت کیفری با نقش‌ها و کارکردهای مختلفی، نمود می‌یابند، کارکردهایی که برآمده از توجه یا بی‌توجهی به ساختار فرهنگی جامعه و شدت و شتاب تغییرات آن است. اصولاً رسانه‌های گروهی مبتنی بر ارتباط هستند و ارتباط فرایندی است که از طریق آن پیام‌ها صرف نظر از محتوای آن و وسایل به کارگرفته شده از فردی به فرد دیگر انتقال پیدا می‌کند و به این ترتیب کنش متقابل امکان پذیر است، مجموعه شرایطی را که در برابر ارتباطات حاکم است میتوان در ابعاد فیزیکی، فرهنگی، روانی و اجتماعی و زمانی جستجو نمود. رسانه‌های ارتباط جمعی دارای قدرت و شعاع عمل وسیعی در میان توده‌های مردم می‌باشند. پس می‌توان آنها را همچون نهادهای اجتماعی مورد شناخت قرار داد. در میان عوامل متعدد مرتبط با جرم، نقش رسانه‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است و در حقیقت احتمال این که تلویزیون، رادیو، مطبوعات، سینما و ... هیچ نفوذی در عقایدی که مردم از آنها دفاع می‌کنند و یا رفتارهای مطلوب و به‌هنجار نداشته باشند خیلی کم است با وجود این اگر تعدادی از افراد را به شکل مجرد در نظر بگیریم و آنها را تحت تأثیر مستقیم و بدون قید و شرط رسانه بدانیم نیز اشتباه است. نگرش‌ها و رفتارهای افراد تحت تأثیر روابط اجتماعی خود نیز قرار دارد و به عنوان مثال گروه‌های نخستین خانواده، گروه، دوستان، همکاران نزدیک اداری و ... تأثیر بسیاری در این زمینه دارند. (محسنی، ۱۳۷۹، ۳۲۷). به هر حال همواره عده‌ای رسانه‌ها را به مثابه علل ایجاد کننده یا مقوم تشدید کننده جرائم و یا تسهیل کننده جنایات می‌نگرند، و خواهان اعمال

احساسی و هیجانی، به ویژه پس از حوادث مهم جنایی، مطرح می‌شوند و در تلاشند تا با توسل به تدابیر کیفری شدید، پدیده‌های مجرمانه را در کوتاهترین زمان ممکن کنترل کنند. این رویکرد نیازی به شناخت علمی پدیده‌های مجرمانه در خود احساس نمی‌کند و با استناد به تفسیرهای غیرعلمی از خواست و انتظار عمومی، درصد سرپوش گذاشتن بر ضعف مبنای نظری سیاست‌های کیفری است. همچنین این نگرش در پاسخ به عوامل ناکامی سیاست‌های کیفری سختگیرانه در کنترل جرم، با استفاده از رسانه‌های در اختیار روش فرافکنی را در پیش گرفته، ریشه تداوم ناامنی را مقاومت در برابر اجرای این سیاست‌ها و نیز وجود گروه‌های غیرخودی و ناهمگن با اکثریت جامعه تلقی می‌کند. (فرجی‌ها، و مقدسی، ۱۳۹۲، ۱۳۷)

۳ نسبت رسانه‌ها با جرائم ارتكابی

جرائم معمولاً مخفی و پنهان هستند، با استناد به دو مفهوم رفتار جلوی صحنه و رفتار پشت صحنه می‌توانیم بگوییم جرم در دورترین بخش صحنه یا حتی بیرون از صحنه رفتارهای اجتماعی صورت می‌گیرد. همین مخفیانه بودن جرم باعث می‌شود امکان جدا کردن عوامل تأثیرگذار رسانه‌های جمعی و بررسی سنجش و نقش آنها دشوار باشد. از آنجا که جرم هم شامل جرائم بزرگ و خشن نظیر قتل، تجاوز به عنف هم جرائم جزئی و محدود می‌شود، لذا با یک گزاره نمی‌توان رابطه رسانه‌ها و جرم را توصیف کرد و یا آن را به سادگی نشان داد. اما به یقین می‌توان ادعا کرد که رسانه‌ها در زمینه جلب اعتماد و مشارکت مردم در تحقق برنامه‌ها و اهداف ارگان‌ها و سازمان‌های امنیتی و انتظامی نقش بسیار مهمی دارند. چرا که انواع جرائم و بزهکاری‌ها در کنار معضلات دیگر اجتماعی به یکی از منابع گسترش و توسعه احساس ناامنی در جامعه تبدیل شده تا جایی که اعمال کیفری، زندان و حبس‌های طولانی و خیلی از برنامه‌ها و

۴،۱ گسترش خشونت

اصولاً خشونت و عمل خشونت آمیز، عملی خواهد بود که با رفتار تهاجمی به خصوص از نظر جسمانی و یا حداقل بیانی همراه گردد. (گیدنز، ۱۳۷۳، ۷۸). امروزه خشونت و پرخاشگری در میان جوانان شایع شده است که معلول علل و عوامل متعددی است و مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که رسانه‌های جمعی در این زمینه تأثیر بسیاری داشته‌اند، زیرا رسانه‌ها با تبلیغات کالاهای رنگارنگ، شغل مرفه را آرمان و هدف مخاطبان ترسیم می‌کنند، در حالی که این هدف با شغل و درآمد مخاطبان قابل دسترسی نیست، در نتیجه میان اهداف و ابزار مشروع دستیابی به این اهداف فاصله ایجاد می‌شود. یعنی فرد احساس محرومیت می‌نماید، این وضعیت منجر به خشونت و پرخاشگری در میان افراد می‌گردد. به عبارت دیگر رسانه‌ها موجب می‌شوند که میل به مصرف کالاهای لوکس در بین مردم افزایش یابد، اما وقتی این میل و تقاضا امکان ارضاء ندارد، در نتیجه به خشونت تبدیل می‌شود و یا فرد را به انجام عملی غیرقانونی مانند سرقت جهت دستیابی به کالاهای تبلیغی ترغیب می‌نماید. بر این اساس بایستی اذعان داشت که اولاً سیاست‌های کلی فرهنگی دولت که از طریق قوه مجریه و مجمع تشخیص مصلحت نظام و سایر ارگان‌های حاکمیتی (غیر از قوه قضاییه) تدوین می‌شوند بایستی اهدافی را از لحاظ فرهنگی در سطح جامعه تبلیغ و نشر دهد که امکان وصول و نیل به آن برای همه یا اکثریت آحاد جامعه امکان پذیر باشد، ثانیاً اینکه برای رسیدن به آن اهداف، وسایل و ابزار لازم مشروع را به نحو تساوی در دسترس همه شهروندان بدون تبعیض قرار دهد به عنوان مثال اهداف حال حاضر جامعه ایرانی که خواسته یا ناخواسته از طریق رسانه‌های جمعی، رادیو و تلویزیون نشر پیدا می‌کند داشتن امکانات مادی بالا از قبیل مسکن، ماشین، املاک، دارایی، ظاهری آراسته و ... است. این در حالی است که ابعاد معنوی زندگی اجتماعی آنچنان که در قانون اساسی منعکس است، در نشر و توسعه اهداف مذکور مورد غفلت واقع شده است از طرف دیگر

محدودیت و سانسور جهت رعایت حقوق مصرف کنندگان مخصوصاً کودکان می‌باشند. این گروه سیاست‌های انقباضی و محدود کننده‌ای را جهت نمایش خشونت و جرم و پخش این برنامه‌ها در ساعات کم بیننده و کاهش میزان خشونت رسانه‌ها ارائه می‌دهند. در مقابل، گروه دیگر با برشمردن نقش نظارتی و اطلاع رسانی و آگاهی بخش رسانه‌ها بر جریان جامعه پذیری و درونی کردن هنجارها و آموختن تجارب جدید اشاره کرده و با تکیه بر آزادی و حفظ حقوق رسانه‌ها به نقش آنان در بازدارندگی جرائم، فساد زدایی از سیستم انضباطی و قهریه نظیر پلیس و ...، شفاف سازی رفتار نهادهای متولی کنترل اجتماعی، تصریح و وضوح هنجارهای اجتماعی و شفاف سازی رفتارهای غیرمجاز و تشدید همنوایی افراد و جامعه با هنجارهای اجتماعی اشاره می‌نمایند و رسانه را به عنوان رابط مردم با دستگاه‌های متولی سیاست گذاری و اجرا در حوزه کنترل اجتماعی می‌انگارند که می‌توانند شکاف میان واقعیت و حقوق را در نظام قانونگذاری و قضایی بهتر نشان داده و در سامان مندی سیستم قانونگذاری و بالا بردن کارایی سیستم کنترل اجباری به آن کمک نماید. (جهان بین، ۱۳۸۲، ۱۰۳) در واقع رسانه‌ها اثر انکار نشدنی که گاه به صورت ناخواسته بر ذهنیت و احساسات مخاطب خواه به صورت مثبت یا منفی باشد می‌گذارد، مثلاً دیدن یک فیلم خشن یا غیر اخلاقی به شدت مخاطب را تحت تأثیر خویش قرار می‌دهد و گاه حتی آموزشهایی را می‌بیند که سبب ارتکاب جرم توسط مخاطب می‌شود. که نگارنده اعتقاد دارد باید مطالعات عمیق و مناسب صورت پذیرد تا زوایای پنهان این موجود شناخته گردد.

۴ اثرات منفی رسانه بر ارتکاب

جرم

در این قسمت اثرات منفی رسانه را بر ارتکاب جرم مورد تحلیل و بررسی قرار خواهیم داد تا روشن شود که بازتاب اطلاعات مربوط به جرائم چه تأثیری بر بروز ارتکاب جرائم خواهد داشت.

بودن رسانه‌های جمعی و برنامه‌های محتواهایی است که از طریق آن پخش می‌شود. (جهان بین، ۱۳۸۲، ۹۹) به نظر می‌رسد که بسیاری از مخاطبان از مطلب انتشار یافته از رسانه‌ها تأثیر می‌پذیرند. (سروت، ۱۳۸۰، ۲۳۱) رسانه‌ها با انعکاس اخبار، گزارش‌ها و تصاویر مربوط به پدیده‌های جنایی، نه تنها نگرش خاصی را به مخاطبان القا کرده، بینش‌های مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهند، بلکه چگونگی قضاوت و داوری آنان درباره جرم و نظام عدالت کیفری را دگرگون می‌کنند. بنابراین میتوان ادعا کرد که برداشت مردم از جرم و انحرافات اجتماعی تا اندازه زیادی محصول تأثیر رسانه‌ها است. لذا خشونت و افزایش آن می‌تواند به سبب تأثیرات رسانه‌های جمعی و بازتاب آنها از جرم، جنایات، فرایند رسیدگی‌ها و علنی کردن مقولات قضایی جرائم باشد، به این معنا که رسانه‌ها علل افزایش بسیاری از ناامنی، خشونت‌ها، جرم و جنایت و در کل ناهنجاری‌ها است. (عبدالرحمانی، ایارگر، ۱۳۹۵، ۶۵)

۴٫۲ تقلید و یادگیری و افزایش جرائم

هر از چندگاهی جرائمی ارتکاب می‌یابد که ادعا می‌شود مرتکبان آنها از رسانه‌های گروهی الهام گرفته‌اند. چنین جرائمی سبب بروز رشته مطالعاتی جدید شد که با عناوینی چون جرائم تقلیدی، جرائم بدلی و یا جرائم مسری شناخته می‌شود که البته عنوان نخست از سایر عناوین شناخته شده‌تر و با کاربرد بالاتر در میان ادبیات تحقیقی است. این عناوین اشاره به رفتارهایی دارد که برگرفته از اعمالی است که مرتکب قبلاً آنها را مشاهده کرده است. برای آن که جرمی را تقلیدی بدانیم، باید آن جرم ناشی از جرائمی باشد که در رسانه‌ها بازتاب داشته‌اند و بزهکاران در رسانه‌ها چیزی در رابطه با آن شنیده یا دیده باشند و جرم خود را بر آن اساس پی‌ریزی نموده باشند. در جرائم تقلیدی انتخاب انگیزه، قربانی‌ها و شگردهای اجرایی جرم همان بازتاب رسانه‌ای یا الهام گرفته از آن باشد، البته رسانه بیشتر نقش سهل کننده و کاتالیزور دارد. به

علی‌رغم وجود نقص در تدوین سیاست کلی فرهنگی در سطح جامعه، ابزار لازم برای رسیدن به این اهداف تک بعدی مادی نیز برای همگان در دسترس نیست، لذا لاجرم جرائم و خشونت افزایش پیدا می‌کند.

محتوای خشونت بار رسانه‌ها به بروز رفتارهای خشن در افراد جامعه دامن می‌زند و ممنوعیت‌های اخلاقی و اجتماعی به کارگیری خشونت را کمرنگ می‌کند. صاحب‌نظران ارتباطات سازوکارهای تحریک کننده خشونت را شامل بازسازی زدایی یا همان کاهش خودداری بینندگان از انجام اعمال پرخاشگرانه، حساسیت زدایی و افزایش تحمل بینندگان و قبول خشونت و برانگیختگی‌زایی می‌دانند. رسانه‌ها قادرند فنون ارتکاب جرائم را آموزش دهند، جرائم را مهیج و لذت بخش جلوه کنند، ارضاء شدن آنی را ترویج دهند و فرد را به همانند سازی با مجرم ترغیب کنند، البته جرم زایی رسانه‌ها به تعامل محصولات رسانه‌ای خصوصیات جرائم و مجرمان آن، بافت رسانه مثل مقدار پوشش رسانه‌ای، سبک‌های ارائه، حمایت از ارتکاب جرائم و بافت اجتماعی مانند هنجارهای فرهنگی موجود، گرایش‌های مصرف کنندگان، فرصت‌های ارتکاب جرم و تعداد خلافاکاران موجود بستگی تام دارد. (فیروزبخت، مهرداد، ۱۳۸۰، ص ۲۳۱). مثلاً هفته‌نامه ساندی تایمز حاکی از آن است که برخی از کارشناسان مسائل اجتماعی در کشورهای غربی معتقدند یکی از علل رواج خشونت و وقوع جرائم و جنایات، از سوی نوجوانان و جوانان در این جوامع بدآموزی‌های تلویزیونی این کشورها است. مثلاً در ارزیابی شبکه‌های اصلی تلویزیون آمریکا مانند CBS, NBC, ABS مشخص شده است که این شبکه‌ها در برنامه‌های خود در هفته ۹۲ مورد حمله با اسلحه گرم، ۱۱۳ صحنه تجاوز به عنف، ۹ فقره خفه کردن، ۱۶۸ نزاع و ۱۷۹ مورد تخلف از قانون را نمایش می‌دهند و هر فرد جمعاً ۱۳۰۰۰ مورد قتل و تجاوز را مشاهده می‌کند. (کریمی، ۱۳۷۵، ۵۶). افکار عمومی مدت‌های مدیدی است که نگران جرم زا

رسانه نقشی انکارناشدنی بر عهده دارند. (سید زاده، منبع پیشین، ۳۶۰)

رسانه‌ها اغلب جرم را در قالب موج‌های برجسته و متمایز و به تعبیر نویسندگان، امواج جرم به تصویر می‌کشند، بدین شکل که با ارائه گزارش‌های مکرر از ارتکاب برخی اشکال خاص جرم شامل جرم خیابانی مانند ضرب و شتم، تجاوز به عنف و قتل، موجب می‌شوند که توجه افکار عمومی با شدت بیشتری، به این دسته از جرائم جلب شود. نکته جالب توجه آن است که برای تحقق مفهوم امواج جرم، ضرورتی وجود ندارد که موارد وقوع یک رفتار مجرمانه در عمل نیز افزایش داشته باشد، بلکه کافی است که در افکار عمومی این تلقی ایجاد شود که این موارد با شدتی توجه برانگیز رو به فزونی است. (سلیمی، داوری، ۱۳۹۷، ۱۵۹) در حقیقت همزادپنداری بیننده و شنونده با شخصیت‌های به تصویر کشیده موجب می‌شود تا از جهت روانی این مقارنت را به نقطه پایانی برساند و به نحوی خود را جایگزین و بدل آن چهره نماید و از این مشابهت سازی به نیازهای واهی ایجاد شده و گرایش منفی شکل گرفته پاسخ دهد.

۴٫۳ تغییر در مفهوم جرم

رسانه‌ها تأثیر بسزایی بر تصویر کلی از جرم در جامعه دارند تا آنجا که تصورات و پنداره‌های موجود درباره جرم عمدتاً محصول رسانه‌ها است. رسانه‌ها معمولاً جرم را در قالب نوعی جرم خیابانی معرفی می‌کنند، مفهومی که با ایجاد رعب و وحشت در میان افراد جامعه گره خورده است و خشونت رکن عمده آن می‌باشد. (ضمیری، ۱۳۸۱، ۱۱۰)

بدین ترتیب جرائم دیگری مانند تخریب محیط زیست، حیف و میل اموال عمومی، جرائم مربوط به بهداشت و امنیت غذایی، جرائم مالی و بانکی و مالیاتی و موارد دیگر کمتر مطرح می‌شود. ماهیت مفهومی جرم و قلمرو آن متأثر از کنش‌های رسانه ای واکنش جدیدی از خود نشان می‌دهد و چهره بی بدیلی از خود می‌سازد. گاهی اوقات تصویرسازی خیالی جرم واقعی را رقم می‌زند که با موارد سابق

نظر می‌رسد احراز دو شرط برای تقلیدی خواندن یک جرم ضروری است: ۱. وجود شباهت میان جرم تقلیدی و جرم الگو، این شباهت می‌تواند در قالب نحوه انتخاب بزه دیده، انگیزه ارتکاب و یا روش ارتکاب بزه بروز و ظهور یابد. ۲. پوشش رسانه‌ای جرم الگو، بدین ترتیب دومین شرط جرائم تقلیدی آن است که جرم الگو پوشش رسانه‌ای وسیع یافته باشد تا بتوان رابطه علیت میان جرم الگو و جرم تقلیدی را برقرار کرد. از سوی دیگر جرم الگو الزاماً جرم واقعی نیست و می‌تواند در قالب فیلم، داستان، مستند و ... باشد. بسیاری از پژوهشگران در خصوص احتمال تأثیر رسانه بر روند ارتکاب جرم هشدار داده‌اند. به عنوان نمونه رسانه‌ها گاه اقدام به انتشار جزئیاتی مجرمانه از روال تحقیقات مقدماتی، نحوه کشف جرم و دستگیری متهم می‌نمایند. این داده‌ها در برخی موارد به کار مجرمین بعدی آمده و روال کشف جرم و یا دستگیری متهم را در جرائم بعدی مختل می‌کند. به عنوان نمونه، در موارد آدم‌ربایی و گروگان‌گیری، پلیس از تکنیک‌های خاصی برای مذاکره با آدم‌ربایان و رهاسازی گروگان‌ها بهره می‌جوید. برخی پژوهشگران به این نکته اشاره کرده‌اند که انتشار این راه‌کارها در رسانه‌های گروهی سبب شده تا این راه‌حل‌ها در جرائم بعدی کارساز نباشد. به دیگر سخن، مجرمین مقلد، از مجرمین الگو درس گرفته و در دام‌های پلیس گرفتار نیامده‌اند. همچنین به موجب برخی پژوهش‌ها، پوشش رسانه‌ای جرائمی چون سرقت مسلحانه سبب افزایش این جرائم شده است. با توجه به موارد فوق در کل می‌توان به این نتیجه‌گیری رسید که تردیدی وجود ندارد که مواردی از جرائم تقلیدی وجود دارد و برخی افراد تحت تأثیر آنچه در رسانه مشاهده می‌کنند مرتکب بزه می‌شوند. همانگونه که بیان شد تصاویر رسانه‌ای جرم می‌تواند باعث افزایش میزان جرائم و به شکلی قوی‌تر سبب کیفیت بخشی به رفتار مجرمانه شود. هرچند، رسانه تنها عامل دخیل در اینگونه جرائم نبوده و خصوصیات فردی مرتکب نیز در تأثیرگذار بودن

که وقتی رسانه‌ها اعلام می‌دارند که فلانی بدترین یا بهترین یا خطرناک‌ترین جنایتکار است، موجب می‌شود که این مجرم با این عناوین خویشتن را در زندان تسکین دهد و حتی نسبت به دیگران احساس فخر کند. برای مثال در مشاهده شخصی با یکی از زندانیان بند اعدامی‌ها و محکومین به زندان طویل‌المدت در زندان قصر تهران فردی که مرتکب چند فقره قتل شده بود تکه‌های روزنامه انتخاب، ایران و همشهری را جمع می‌کرد و با افتخار آنان را به دیگر زندانیان نشان می‌داد و احساس مباهات می‌کرد، دیگر زندانیان نیز برای وی احترام خاصی قائل بودند و به تعداد دفعاتی که در روزنامه‌ها و صدا و سیما به موضوع قتل وی پرداخته شده بود وی خود را از دیگران مهم‌تر و با ارزش‌تر می‌دید. (جهان بین، ۱۳۸۲، ۱۰۳ و ۱۱۲).

۴٫۵ اخلال در روند عدالت کیفری

در برخی از موارد روند دادرسی و محاکمه که از طریق رسانه‌ها پوشش داده می‌شود، اسباب اخلال در روند عدالت کیفری و طی طریق صحیح سیستم قضایی را فراهم می‌آورد. بدین معنا که ممکن است رسانه‌ای شدن موضوع و بازتاب وسیع آن در شبکه‌های مجازی و رادیو و تلویزیون و واکنش‌های شخصیت‌های هنری، سیاسی، اقتصادی و ... سبب شود که ذهن قاضی و مقامات رسیدگی کننده منحرف شود و روند عدالت کیفری با اخلال و موانعی مواجه شود، گاهی دیده می‌شود رسانه‌ای شدن موضوع روند و فرایند دادرسی‌ها به دلیل نوع خاص جرم و یا خاص بودن شخصیت مجرم، باعث شده است که حساسیت موضوع بالا رفته و پرونده برای مدتی مسکوت شده و یا به دلیل اقناع فضای ملتهب جامعه که ناشی از رسانه‌ای شدن موضوع است، با سرعت زیاد ولی دقت کم بسته شود.

به بیان دیگر باید گفت که رسانه‌ها نباید جبهه مجزا، له یا علیه متهم باز کنند. انتشار هر مطلبی که مستقیم یا غیر مستقیم ماهیت یک دادرسی را متأثر سازد و به ویژه متهم را گناهکار یا بی‌گناه معرفی کند، محاکمه رسانه‌ای محسوب می‌شود. بر این اساس،

متفاوت است، در این حالت به دلیل مفاصد عظیمی که رخ می‌دهد نیاز به جرم انگاری به شدت در میان عموم مردم احساس می‌شود مانند رخدادهای نوین رایانه ای-اینترنتی یا تخلفات تجاری و مالی الکترونیکی که نمونه‌های نوظهور بین المللی می‌باشد. اینجاست که در پرتو خیال سازی رسانه ای عنوان نوینی خلق می‌شود.

۴٫۴ قهرمان سازی

شهرت طلبی یکی از خواسته‌های غریزی افراد است. هرکس به حکم طبیعت دوست دارد مشهور باشد و همه او را بشناسند. این خواهش درونی اگر کنترل نشود، آرامش روحی و روانی فرد را بر هم زده و گاهی افراد را وادار به انجام کارهایی بس خطرناک می‌کند که سلامتی یا آبروی وی را به خطر می‌اندازد. از این نظر، رسانه‌ای کردن جرم و مجازات برای بعضی افراد نه تنها امری نامطلوب نیست، بلکه وسیله‌ای جهت ارضاء شهوت شهرت طلبی است و حتی ممکن است بعضی افراد به ویژه جوانان و افرادی که در سنین خاصی مانند بلوغ قرار دارند برای کسب شهرت و نشان دادن خود به دوستان و همسالان دست به ارتکاب جرم بزنند. در این زمینه قضاوت قهرمان پندارانه گروه‌های همسال نیز، نقش مهمی در تقویت این حس در نزد مجرمین دارد. از نظر دیگر رسانه‌ها در قالب فیلم‌های تلویزیونی و سینمایی برای بزهکاران زندگی‌های بسیار پرتجمل و اشرافی که جذابیت زیادی برای جوانان دارد مانند کاخ‌ها و وسایل زندگی لوکس و گرانبیام، اتومبیل‌های مجلل، و ... را به نمایش می‌گذارد (کریمی، ۱۳۷۴، ۵۵)

هرچند رسانه‌ها قصد منفی سازی و عبرت آموزی دارند اما نحوه انتقال پیام وارونه می‌گردد و افراد بزهکار تبدیل به قهرمانان جوانان و نوجوانانی می‌شوند که با مقایسه نوع زندگی خود با آن زندگی اشرافی دچار یأس و ناامیدی شده و برای دستیابی به امکاناتی که بتواند آن گونه زندگی‌های ایده‌آل را برای آنان فراهم کند، به کارهای غیرقانونی گرایش پیدا کند. یکی از آثار ناگوار این رسانه‌ها این است

کرد. به عنوان نمونه برخی از صاحب‌نظران ممکن است درباره روند دادرسی یک دادگاه، در خصوص برگزاری جلسات دادرسی و چگونگی برخورد دادگاه با متهم و رأی صادر شده اظهار نظرهایی انتقادی ارائه کنند. این گونه اظهارنظرها بعضاً از طریق رسانه‌های همگانی نیز منتشر می‌شوند. برای مثال، وکیل محکوم علیه ضمن یک مصاحبه مطبوعاتی دادگاه را به جانبداری از یکی از طرفین دعوا یا اخذ رشوه متهم می‌کند. در چنین مواردی، ممکن است از عملکرد یک قاضی یا عملکرد کل نظام قضایی کشور انتقاد شود. هر دو فرض و البته بیشتر در فرض اخیر، انتقاد ممکن است به بی‌اعتمادی به نظام قضایی و دادگاه‌ها منجر گردد و بدین وسیله دولت در ارائه مهم‌ترین خدمت عمومی یعنی اجرای عدالت، ناتوان معرفی شود. در نتیجه، این پرسش مطرح می‌گردد که انتقاد از احکام، تصمیمات و اقدامات قضایی تا چه اندازه مجاز است؟ در پاسخ به این پرسش قاعده آن است که اگر انتقاد از احکام و تصمیم‌های قضایی و جریان دعاوی در دادگاه‌ها مستند باشد در بهبود کار دادگستری سودمند می‌افتد و جامعه از آن بهره می‌برد. روزنامه‌ای که دو حکم صادره از دو مرجع قضایی را که در دو قضیه مشابه صادر گردیده با هم مقایسه و اختلاف آن دو حکم را ناشی از سوابق و تحصیلات و شخصیت فروتر یکی از آن دو قاضی دانسته، آیا به دادگاه اهانت کرده است؟ پاسخ منفی است زیرا اقتدارات و مقام قضایی و اوصاف و شخصیت او تا حدی که به کار قضایی وی مربوط می‌شود از امور عمومی است و انتقاد موجه از آن، چه خصوصی چه عمومی از حقوق افراد جامعه است.

برعکس، انتقاد از دادگاه یا دادرسی یا دادنامه به گونه‌ای که اعتماد عمومی را به نظام قضایی سست گرداند یا هتاک به شخصیت قاضی باشد یا بی‌دلیل وی را در انجام دادن وظایفش به بی‌طرفی متهم سازد از مصادیق رسواسازی دادگاه محسوب می‌شود.

رسانه‌ها حق ندارند با شهود قضیه مصاحبه و اظهارات آنان را منتشر کنند. همچنین نمی‌توانند مدعی شوند که متهم به جرم انتسابی اعتراف کرده است یا عکس کسی را پیش از صدور حکم نهایی چاپ و ادعا کنند که جرم از او سر زده است. تحقیق و بازجویی و انتشار مطالب حاکی از فساد و رشوه خواری، سوءاستفاده از خزانه دولت و حقوق عمومی هرچند از حقوق و اختیارات رسانه‌های همگانی است اما گزارش‌های آنان نباید اشخاص را چنان در معرض اتهام قرار دهد که دادرسی عادلانه و خالی از تعصب را درباره آنان دشوار سازد یا با پیش‌بینی نتیجه دادرسی، افکار عمومی را علیه اشخاص مظنون به هیجان آورد. مصاحبه‌های مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی با اشخاصی که در مظان اتهام هستند و سپس استناد به اظهارات آنان، به ویژه در جریان دادرسی، ایرادها و اعتراض‌های فراوانی را برانگیخته است، از این اقدامات رسانه‌ها به محاکمه رسانه‌ای یاد شده است، زیرا اشخاص پیش از رسیدگی عادلانه در دادگاه در افکار عمومی محکوم و از رسیدگی بی‌طرفانه قضایی محروم می‌شوند.

انتشار سوابق محکومیت‌های کیفری یک متهم در گذشته، از مصادیق بارز اخلاف در دادرسی‌ها به شمار می‌رود. به عنوان نمونه، ممکن است روزنامه‌ای گزارش دهد که «الف» به سبب اختلاس تحت تعقیب قرار دارد و سابقاً نیز به خاطر ارتکاب همین جرم مدتی را در زندان سپری کرده است تا بدین سان دست کم بعضی از اعضای هیأت منصفه باور کنند مرتکب جرم فعلی- که تحت تعقیب است- همان شخص «الف» است. در نظام حقوقی کامن‌لا، قاعده کلی در محاکمات کیفری این است که هیأت منصفه نباید از سوابق قبلی متهم آگاه باشد، زیرا آگاهی از سوابق مذکور با ایجاد پیش‌داوری در برخی از اعضای هیأت منصفه یا در دادرسی ممکن است بر جریان درست رسیدگی‌ها تأثیر بگذارد. (انصاری، ۱۳۹۷، ۲۴۰)

از ابعاد دیگر می‌توان اخلاف در روند عدالت کیفری را از منظر کاهش اقتدار دادگاه نیز ملاحظه

۴٫۶ نقض حریم خصوصی

هرچند افراد جامعه بر اثر داشتن ارتباطات اجتماعی وسیع با کنش‌گران، دارای وجوه مشترک رفتاری هستند، اما هر یک از آنها دارای حریم خصوصی می‌باشند که مربوط به امور شخصی و خانوادگی و روابط میان فردی است. تمام اعضای جامعه تلاش می‌کنند این حریم مانند میزان علاقه به همسر و فرزند، اختلافات خانوادگی، روابط، سلیقه‌ها، رفت و آمدها، میزان درآمد و ... را از منظر دیگران دور نگاه دارند.

از سوی دیگر مطبوعات و رسانه‌های گروهی به جهت وظیفه خبررسانی و اطلاع رسانی با ورود به اسرار خصوصی افراد، به ناچار اصل ممنوعیت ورود به این حریم را نقض می‌کنند. امروزه رسانه‌ها قدرت بی‌سابقه‌ای برای درنوردیدن حریم خصوصی افراد دارند، مانند انتشار خبر کشتن یک کودک توسط والدینش، کشتن همسر به بهانه عشق با دیگری و موارد مشابه این. ورود در حریم خصوصی افراد از نظر بازخوردهای اجتماعی و کارکردهایی که در شکستن مرزهای خصوصی مردم دارد، دارای اهمیت فوق‌العاده‌ای است. به گونه‌ای که تجسس و افشای زوایای پنهان زندگی مردم برای دستیابی به اطلاعات جزئی از آنان، به شدت در متون دینی نهی و مذمت شده است. به تعبیر دیگر اسلام می‌خواهد مردم در زندگی خصوصی خود از هر نظر در امنیت باشند. بدیهی است اگر اجازه داده شود که هرکس به تجسس درباره دیگران برخیزد، حیثیت و آبروی مردم با چالش‌های جدی مواجه خواهد شد. این کارکرد منفی رسانه‌ها در کشورهای جهان نیز ابعاد وسیعی یافته است، به طوری که در سال ۱۹۹۰ دیوان آمریکا اعلام کرد که سازمان خبری اجازه ندارد به پرونده‌های اف بی آی در زمینه تجاوزهای جنسی دسترسی پیدا کند، اف بی آی برای کوتاه کردن دست مطبوعات از این نوع پرونده‌ها به دیوان فدرال متوسل شد و اعلام کرد که اگر چه این پرونده‌ها با استناد به اسناد علنی و گزارشات دستگیری‌ها و رسیدگی‌های قضایی تهیه شده است، اما کامپیوتری

کردن این اطلاعات، حریم خصوصی افراد را به خطر خواهد انداخت. بر اساس نتایج نظرسنجی خواهی موسسه گالوپ ۷۳ درصد از مردم آمریکا معتقدند که مطبوعات حریم خصوصی افراد را نادیده می‌گیرند. (ضمیری، ۱۳۸۱، ۱۱۶) به هر حال همین مرزبندی حریم خصوصی از حریم عمومی جامعه می‌بایست به طور مشخص تعریف شود و به وسیله قانون، ضمانت اجرا داشته باشد و رسانه‌ها نیز خود را موظف به رعایت آن موازین بدانند.

۵ راهکارهای پیشگیری از جرم از طریق رسانه

در این قسمت به بحث و بررسی در خصوص راهکارهای پیشگیری از جرم از طریق رسانه خواهیم پرداخت.

۵٫۱ پیشگیری از طریق آموزش عمومی

درباره آموزش تعاریف گوناگونی صورت گرفته است و از میان آنها شاید تعریفی که سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد یونسکو آورده است از همه مناسب‌تر باشد که بیان داشته است تمام کنش‌ها و اثرات، راه‌ها و روش‌هایی را که برای رشد و تکامل توانایی‌های مغزی و معرفتی و همچنین مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتار انسان به کار می‌روند، البته به طریقی که شخصیت انسان را تا ممکن‌ترین حد آن، تعالی بخشند، تعلیم و تربیت یا آموزش و پرورش گویند. چنین کنش‌هایی از آغاز تولد تا واپسین دم حیات همراه انسان است، از این رو آموزش یک فرایند پیگیر است که تداوم آن، تمامی حیات انسان را در بر می‌گیرد و از این رو برای آموزش نه زمانی معین وجود دارد و نه مکانی مشخص، آموزش جزء زندگی است و از آن جدایی ناپذیر است. (دادگران، ۱۳۹۴، ۲۰۹) رسانه‌های جمعی خواه برای آموزش برنامه‌ریزی شده باشند و خواه نشده باشند، آموزش دهنده‌اند. زیرا مردم همواره از آنها تأثیر می‌پذیرند و می‌آموزند. رسانه‌ها فراهم آورنده دانش و شکل دهنده ارزش‌هایند. اگر مستقیماً به کار گرفته شوند، می‌توانند نگرش‌ها و مهارت‌های خاصی را توسعه

المنفعه، حبس در منزل، عذرخواهی از قربانی و غیره را شامل می‌شوند در آشناسازی افراد جامعه نسبت به وجود گزینه‌های دیگر غیر از زندان، شلاق و غیره برای کودکان و نوجوانانی که برای اولین بار مرتکب بزهکاری شده‌اند و همچنین نحوه ارتکاب جرم آنها و سایر ویژگی‌های فردی و اجتماعی ایشان طوری است که اعمال مجازات حبس در مورد آنها غیرمنطقی و ظالمانه به نظر می‌رسد، بسیار مفید است. همچنین مصاحبه با قضات مربوط و ذکر توجیه آراء آنها توسط خودشان نیز ضروری به نظر می‌رسد. در همین رابطه خبرهای مربوط به یک آشتی توافقی میان مجرم و قربانی که از ویژگی‌های اخلاقی انسانی برخوردار است و یا انتشار احکام عادلانه دادگاه‌ها که علاوه بر طرفین، همه متخصصین حقوقی و اجتماعی آن را تحسین می‌کنند نیز در ایجاد احساس امنیت در جامعه و در نتیجه، پیشگیری از جرم موثر هستند. رسانه‌ها همچنین می‌توانند اقدامات نهادهای اجتماعی دولتی و مردمی و همچنین اقداماتی که ممکن است گروهی از همسایگان یا گروهی از افراد خیر و نیکخواه برای کمک و حمایت از برخی خانواده‌ها یا گروه‌های محروم و آسیب‌پذیر جامعه و یا محله انجام دهند، از قبیل سرمایه‌گذاری برای ایجاد و اداره یک موسسه تحقیقاتی دانشگاهی، اختصاص پول و یا زمین برای احداث مدرسه و زندان و یا هم‌اندیشی همسایگان برای کمک به یک خانواده محروم و تهیه امکانات برای تحصیل فرزند یا فرزندان آن و یا ایجاد یک زمین بازی برای کودکان خود را تحت پوشش قرار داده و وسیله ترویج خوبی‌ها و افزایش و ارتقاء احساس نیکوکاری و هم‌اندیشی در جامعه گردند.

۵٫۳ اصلاح برنامه‌های مخرب رسانه‌ای

تعداد حوادثی که هر روز در جهان اتفاق می‌افتد غیر قابل تصور است، لذا بعضی از آنها که از نظر مراکز خبری مهم یا جالب تشخیص داده می‌شوند، انتخاب و به مخاطبان عرضه می‌شوند. برنامه‌های خبری این حوادث را انتخاب و با استفاده از فیلم زنده، گزارش‌های خبرنگاران، عقاید افراد مختلف و

دهند. هنگامی که وظایف آموزشی ویژه‌ای، بر عهده رسانه‌های جمعی نهاده شود، آنها اغلب در زمینه‌هایی موثر می‌افتند که نظام‌های آموزش رسمی در آنها بی‌تأثیر بوده‌اند. (دادگران، منبع پیشین، ۱۱۰) اهمیت نقش آموزش رسانه‌های جمعی در جوامع به حدی است که بعضی از جامعه‌شناسان برای مطبوعات و رادیو و تلویزیون و سینما آموزش موازی یا آموزش دائمی قائل هستند. جامعه‌شناسان معتقدند که رسانه‌های جمعی با پخش اطلاعات و معلومات جدید به موازات کوشش معلمان و استادان، آموزش دهنده‌اند و دانستنی‌های علمی و فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان و دانشجویان را تکمیل می‌کنند. رسانه‌های جمعی در عین حال که برای آموزش بسیاری از رشته‌های علمی به معلمان و استادان کمک می‌نمایند تا به همراه مدارس و دانشگاه‌ها و حتی در بسیاری از موارد خیلی جلوتر از آنها، نقش آموزش دائمی خود را دنبال می‌کنند. (معتد نژاد، ۱۳۸۶، ۵)

بنابراین رسانه‌های جمعی به جهت کثرت مخاطبان و وسعت حوزه‌های انتشاری، بهترین ابزار آموزشی مردم در جنبه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی محسوب می‌شوند، تحول جامعه به سمت تحقق جامعه مدنی مطلوب، تنها از طریق ایجاد فرهنگ لازم و مناسب چنین جامعه‌ای امکان پذیر است و این مهم در دستان قدرتمند رسانه‌ها می‌باشد.

۵٫۲ اطلاع رسانی اقدامات پیشگیرانه

رسانه‌ها غالباً اخبار ناخوشایند مربوط به جرائم و نارسایی‌ها و معایب آراء دادگاه‌ها را تحت پوشش قرار می‌دهند. در کنار پخش اینگونه گزارش‌ها پیشنهاد می‌شود رسانه‌ها به موضوعات مثبتی که در سیستم عدالت کیفری وجود دارد نیز توجه شایانی مبذول دارند، برای مثال تحت پوشش خبری دادن آراء دادگاه‌هایی به خصوص دادگاه‌های اطفال که مجازات‌های جایگزین زندان مانند انجام خدمات عام

می‌نماید و عاملی در جهت ترغیب آنها به بزهکاری می‌گردند. آنها تصور باطلی در ذهن خوانندگان تلقین پذیر خود نسبت به جامعه ایجاد می‌کنند و آنان را در سرآشویی جنایی رها می‌سازند تا به مقام قهرمانی موهومی نائل آیند. جوانان و افراد سست اراده‌ای که دچار شکست‌هایی در زندگی بوده و مورد تحقیر و آزار قرار گرفته‌اند یا کسانی که نتوانسته‌اند حس شهرت طلبی خود را ارضاء کنند و عمل مثبتی انجام دهند که مورد توجه جامعه قرار گیرند و از گمنامی خارج شوند و دارای نام و شهرتی در میان جامعه گردند با مشاهده عکس‌ها و توضیحات مربوط به شرح حال بزهکاران در رسانه‌ها و مشاهده اینکه افرادی که تا چندی قبل گمنام بوده‌اند، امروز مورد توجه خبرنگاران و گزارشگران می‌باشند، به شدت ترغیب می‌گردند که مرتکب عملی شوند تا همانند شخصیت‌های مورد توجه رسانه‌ها مشهود و خبرساز شوند. به همین جهت برخی از این افراد به عمد مرتکب جرم می‌گردند و پس از ارتکاب جرم، هیچ کوششی برای فرار از خود نشان نمی‌دهد تا دستگیر شوند و بدین ترتیب، عکس و شرح حال آنها در رسانه‌ها درج گردد و از حالت گمنامی خارج شوند. با این وجود باید به این مطلب قائل شد که نمی‌توان به بهانه بدآموز بودن اخبار مربوط به جرم، آن اخبار را منعکس نکرد. اینکه مردم حق دارند واقعیت‌ها را بدانند امری انکارناپذیر است، اما آگاه کردن مردم نباید بدون هیچ ضابطه‌ای باشد، قانونمند نبودن همان چیزی است که جامعه را به سوی نابودی می‌کشاند و نهادها و افراد را تخریب نکند و برای جوانانی که گزینه تقلید و خیال پردازی آنها چیره است، مبالغه ننماید تا زندگی کودکان و نوجوانان، تقلید کردن از قهرمانان آن فیلم‌ها و سریال‌ها نشود. بنابراین می‌توان با اتخاذ راهکارهایی در خصوص نحوه انعکاس اخبار جرائم، آثار سوء آن را به حداقل رساند. زیرا با توجه به اینکه بزهکاری یک امر غیرعادی است و در اکثر موارد قربانیانی را به همراه دارد و احساساتی را جریحه‌دار می‌سازد، در صورتی که هیچ رسانه‌ای آن را پوشش ندهد، باز هم از راه‌های غیررسمی و آن هم نه آنطور که اتفاق

اظهارنظرهای آنها را بازگو می‌کنند. حوادث خبری، طیف وسیعی از موقعیت‌ها، مردم، حیوانات و اشیاء را در بر می‌گیرد که برخی شگفت‌انگیز و برخی پیش پا افتاده‌اند، اما همه آنها تنها به دلیل قرار گرفتن در برنامه خبری یا روزنامه‌های ارزشمند اهمیت خبری می‌یابند. (مک کوئین، ۱۳۸۴، ۱۳۸) در رابطه با پیشگیری از بزهکاری از طریق انعکاس صحیح اخبار جرائم، اساساً این سوال مطرح می‌شود که غالباً چه جرائمی از جرائم عمومی افراد جامعه، در رسانه‌ها منعکس می‌شوند؟ بررسی صفحات حوادث روزنامه‌ها و نشریات و همچنین اخبار تلویزیون نشان می‌دهد که اصولاً جرائم خشونت‌آمیز مانند قتل‌ها به طور کلی، و به خصوص نظر به ویژگی‌های خاص قاتل و یا قربانی و یا به لحاظ ارتباط نسبی میان آنها نظر قتل والدین توسط فرزندان و بالعکس، قتل‌های زناشویی و قتل‌های زنجیره‌ای، اسیدپاشی، سرقت‌های مسلحانه توأم با قتل، تجاوزهای جنسی همراه با قتل و ضرب و جرح قربانی، کلاهبرداری‌ها و سرقت‌های بزرگ به لحاظ ارزش اموال کلاهبرداری شده یا مسروقه و نظایر آنها بیشتر از سایر جرائم توجه رسانه‌ها را به خود جلب می‌کنند. برای پیشگیری از تبهکاری و بیداری مردم و توجه دادن آنان به مخاطراتی که در پیش دارند، مسلماً به جا است که ذهن عامه را نسبت به وقوع بعضی جرائم روشن نمود تا مراقب اوضاع باشند، اما همین امر آیا موجب نمی‌شود که بعضی افراد برای شیوه ارتکاب جنایت درس بگیرند؟ آیا بدآموزی از همینجا آغاز نمی‌شود؟ (کی‌نیا، ۱۳۸۸، ۵۱۴) اما این سوال نیز مطرح می‌شود که آیا می‌توان به بهانه ویژگی بدآموزی چنین اخباری هیچ جرمی را تحت پوشش رسانه‌ای قرار نداد؟ به عنوان مثال، یکی از اثرات ناگوار انعکاس اخبار مجرمانه در رسانه‌ها، قهرمان پروری و ایجاد حس شهرت طلبی در افراد است. هنگامی که رسانه‌ها شرح اعمال و رفتار یک مجرم را با تمام جزئیات و گاه صورت اغراق آمیزی ترسیم می‌کند و عکس‌ها و تصاویر و گفته‌هایی از او منتشر می‌سازند، بدون شک، نظر و میل افراد ضعیف‌النفس و آماده بزهکاری را به خود جلب

و اجتماعی و آموزش رسانه‌ای. (میرعباسی، ۱۳۹۱، ۱۰۰)

۶ نتیجه‌گیری

نتایج و یافته‌های پژوهش موید این مطلب است که رسانه‌های سنتی و مدرن بر ارتکاب جرم تأثیرگذار هستند، این تأثیر در برخی موارد در پرتو بازتاب اطلاعات مربوط به جرائم صورت می‌پذیرد، نظیر عادی‌سازی جرم و گسترش خشونت، تقلید و یادگیری و افزایش جرم، تغییر در مفهوم جرم، قهرمان‌سازی، نزول کیفیت رسانه‌ای، اخلال در روند عدالت کیفری، اشاعه فحشا، نقض حریم خصوصی و نظایر آن. جرم‌شناسی فرهنگی نیز در این خصوص قائل به این مسأله است که رسانه از طریق ترس اخلاقی، نظریه پنجره‌های شکسته، نظریه کنترل اجتماعی، رویکرد عوام‌گرایی و نظایر آن بر افزایش ارتکاب جرم موثر خواهد بود. سایر نظریه‌ها مانند نظریه ایدئولوژی حاکم، کثرت‌گرایی، فشار و بی‌هنجاری، برچسب زنی و پیوند افتراقی نیز بر تأثیر رسانه بر ارتکاب جرم هم نظر هستند. نتایج تحقیق همینطور بیانگر این مسأله است که ظرفیت رسانه علاوه بر تأثیری که بر ارتکاب جرم دارد، در فضای پیشگیری و مقابله با ارتکاب جرم نیز کارایی دارد و در مباحثی نظیر آموزش عمومی، اطلاع‌رسانی اقدامات پیشگیرانه، اصلاح برنامه‌های رسانه‌ای، مقابله با خشونت رسانه‌ای، استفاده از فضای مجازی برای پیشگیری از ارتکاب جرم مخصوصاً در حوزه کودکان و نوجوانان کارکردهای قابل قبولی دارد، کما اینکه نظریات انتظارات اجتماعی، کارکردگرایی فردی و ساختاری، نظریه انباشت و نظریه فرهنگ‌سازی بر این امر اتفاق دارند که از رسانه می‌توان برای پیشگیری از جرم نیز بهره برد، در نتیجه رسانه کارکردی دوگانه دارد، استفاده بد از آن سبب افزایش جرم و استفاده مطلوب و برنامه‌ریزی شده و مدون از آن سبب کاهش جرم و پیشگیری از جرائم خواهد شد.

افتاده، بلکه بر اساس برداشت‌ها و سلیقه‌های افراد بازگو کننده مطرح می‌شود، پس بهتر است از طریق مبادی رسمی و طبق اصول خود منعکس گردد. بررسی و تبیین روان‌شناختی ریشه‌های رفتارهای منحرفانه و جرم به عنوان یک نوع اعمال خشونت علیه جامعه در قالب نقض هنجارهای اجتماعی و قانونی، در ارتباط با رسانه‌های جمعی تصویری ضروری به نظر می‌رسد. از جمله نگرانی‌های اساسی در خصوص این رسانه‌ها یکی عدم تطابق و هماهنگی نسبی محتوای برنامه‌های نمایشی آنها با وضعیت غالب مخاطبان و به عبارت دیگر، با فرهنگ و ساختار کلی جامعه است و دیگری، گرایش و اصرار آنها در نمایش صحنه‌های خشونت آمیز و ترویج این نوع حالات روانی است.

۵٫۴ مقابله با خشونت‌های رسانه‌ای

رسانه و تبلیغات رسانه‌ها رفتار مخاطبان را تحت تأثیر قرار می‌دهند و الگوهای خشونت آمیزی که توسط این رسانه‌ها به نمایش داده می‌شوند نیز بر رفتار بینندگان و موثر واقع می‌شوند. بینندگان چیزهایی بیش از رفتار پرخاشگرانه از خشونت تلویزیونی می‌آموزند. آنها قربانی شدن و همانندسازی با قربانیان را نیز یاد می‌گیرند. در نتیجه بسیاری از افرادی که زیاد تلویزیون تماشا می‌کنند ممکن است دچار ترس شوند و عده‌ای دیگر تحت تأثیر رفتار پرخاشگرانه شخصیت‌های فیلم‌ها قرار گیرند لذا تأثیر خشونت تلویزیونی وسیعتر از آن چیزی است که مطالعات اولیه نشان می‌دهند و ممکن است به صورت‌های ظریف تراز پرخاشگری نمایان شوند. به همین جهت، لازم است راهکارها و تدابیری به منظور حذف، کاهش و یا خنثی‌سازی خشونت برنامه‌های سینمایی و تلویزیونی و به طور کلی رسانه‌های تصویری نظیر فیلم‌ها و بازی‌های رایانه‌ای با تشریک مساعی دولت، خانواده ما، آموزشگاه‌ها و تهیه‌کنندگان فیلم‌ها و کارتن‌ها اتخاذ گردد، این راهکارها عبارتند از: اقدامات مربوط به تولیدکنندگان فیلم‌های سینمایی و برنامه‌های نمایشی تلویزیونی تهدیدآمیز، اقدامات قانونگذاری

پیشنهادها

جرم‌شناسی فرهنگی به‌عنوان گرایشی نوخاسته در جرم‌شناسی، جامعه‌شناسی و عدالت کیفری، تقارن فرهنگ و فرآیندهای کیفری را در زندگی اجتماعی معاصر بررسی می‌کند. بخشی از معنای فرهنگ از منظر این جرم‌شناسی درکنار پرداختن به خرده‌فرهنگ‌های مجرمانه، معطوف است به پویایی رسانه‌های جمعی. این گرایش با استفاده از دیدگاه‌های مطالعات فرهنگی، نظریه پست‌مدرنیسم و دیدگاه‌های جامعه‌شناختی همانند سنت تعامل‌گرا و نیز روش مطالعاتی تحلیل محتوای متون رسانه‌ای و همچنین با بهره‌گیری از معنا، نماد و تصویر به بررسی تعامل میان جرم و رسانه می‌پردازد. نظریه‌ها و تئوری‌های مربوط به جرم‌شناسی فرهنگی معتقدند که نمی‌توان گفت که رسانه در ارتکاب جرم تأثیری ندارد، لذا از نظر تئوری‌های جرم‌شناسی فرهنگی، ارتکاب جرم با رسانه در ارتباط است، رویکردهای دیگر نیز قائل به این هستند که از رسانه می‌توان برای پیشگیری از جرم نیز بهره برد.

بنابراین خلاصه پیشنهاد ما معطوف به این است که کارکردهای منفی رسانه در ارتکاب جرم کاسته شده و بر ظرفیت پیشگیرانه رسانه افزوده شود. لذا سیاستگذاران فرهنگی و رسانه‌ای کشور باید در ارائه اطلاعات ناشی از جرائم دقت بیشتری خرج دهند، به نحوی که سبب ساز تقلید شهروندان از جرائم نشوند، خشونت را گسترش ندهند، جرم را عادی سازی نکنند، حریم خصوصی را نقض نکنند و نظایر آن. لذا بازبینی سیاست‌های فرهنگی و رسانه‌ای به مدد سازمان صدا و سیما و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نهادهای موازی دیگر نظیر سازمان تبلیغات اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی و غیره در این خصوص امری ضروری خواهد بود.

از سوی دیگر با استفاده از ظرفیت وزارت آموزش و پرورش، آموزش عالی، استفاده از ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد، پلیس فتا، رسانه‌های خصوصی شامل فیلم و سریال، صدا و سیما و نظایر

در ادامه نتایج حاصله باید در خصوص اثبات و یا رد فرضیه‌ها اشاره کرد فرضیه نخست ما در پژوهش به اثبات رسیده است و بر این اساس، بنیان پست مدرن و تئوری‌های جرم‌شناسی فرهنگی قائل به این هستند که رسانه‌ها در ارتکاب جرائم از طریق آموزش، الگوپذیری و یا ترویج مصرف‌گرایی، تبلیغات و خشونت موثر هستند و بر اساس نظریه‌های جرم‌شناسی فرهنگی، جرم به مثابه کالا در جهت عرضه به مخاطبان ارائه می‌گردد، این مسأله در متن پژوهش نیز به اثبات رسیده است.

فرضیه دیگر در خصوص اینکه چه جرائمی به واسطه رسانه در جامعه رخ می‌دهد نیز قابل اثبات است، چرا که بسیاری از جرائم که جنبه تقلیدی دارند مانند سرقت و یا بسیاری از جرائم که به صورت گروهی و باندى رخ می‌دهند نظیر آدم ربایی یا جرائم مربوط به مواد مخدر و همینطور جرائمی که نیاز به حضور فیزیکی ندارند مانند جرائم ارتكابی از طریق فضای مجازی، هک و فیشینگ، به سبب تاثیر رسانه‌ها ارتکاب پیدا می‌کند، زیرا برخی از روش‌های ارتکاب آنها یا ایده‌های مجرمانه، از طریق رسانه فرا گرفته می‌شود.

فرضیه نهایی ما در خصوص راهکارهای مقابله با تاثیر رسانه بر ارتکاب جرم نیز به اثبات رسیده است، چرا که بر اساس ظرفیت‌های پیشگیری وضعی و اجتماعی، مواردی نظیر وضع قوانین و مقررات نظارتی بر رسانه‌ها، طبقه بندی دسترسی به رسانه‌ها بر اساس گروه‌های سنی، فرهنگ سازی و آموزش با استفاده از ظرفیت رسانه، می‌تواند به عنوان راهکار مطرح باشد. همینطور ممنوعیت نشان دادن خشونت شدید و یا ممنوعیت نحوه ارتکاب جرائم مختلف در رسانه‌ها و ممنوعیت علنی کردن برخی جرائم توسط رسانه‌ها به دلیل محتوای تاثیرگذار از جمله دیگر راهکارها است که در متن تحقیق به آنها اشاره گردید.

۳- تقویت فاکتورهای مثبت رسانه ای: یکی از پیشنهادهای این است که آن بخشی که موجب ارتقاء سطح فرهنگی با همه گستره اجتماعی اش می گردد هوشمندانه و هنرمندانه تقویت شود تا باعث افزایش سرمایه های خوب اجتماعی گردد.

۴- بهره مندی از تجربیات جهانی: به نظر می رسد بهتر آن است از تجربه رسانه های پیشرفته جهانی بهره مندی حاصل شود و با تعامل گسترده از محصولات ارزشی و مناسب با ذائقه فرهنگی داخلی استفاده شود.

۵- آموزش عمومی: بخشی از کار مفیدی که مورد توصیه است آموزش هنرمندانه چگونه استفاده کردن از رسانه ها به مخاطبین به ویژه خانواده ها خصوصاً پدر و مادر است. تا مکانیسم خودکنترلی یا خانواده کنترلی تعبیه شود.

۶- استفاده از ظرفیتهای نهادهای فرهنگی و آموزشی: یکی از راهکارهای مطلوب آموزش صحیح و مناسب بهره مندی از رسانه، استفاده از قابلیتهای وسیع آموزش و پرورش است، تا در پرتو هدایتیهای این دستگاه و سیستم های مشابه مفهوم توسعه مندی مخاطبین رسانه معنا پیدا کند.

آن، نسبت به آموزش عمومی، اطلاع رسانی اقدامات پیشگیرانه، اصلاح برنامه های رسانه ای، مقابله با خشونت رسانه ای، استفاده از فضای مجازی برای پیشگیری از ارتکاب جرم مخصوصاً در حوزه کودکان و نوجوانان اقدام به عمل آید تا از این ظرفیت که کارکردی دوگانه دارد، حتی المقدور در راستای پیشگیری از ارتکاب جرم بهره گرفته شود تا حداقل رویکردهای جرمزای رسانه را خنثی سازد. با توجه به آنچه بیان شد پیشنهادهای ذیل مشخصاً اشاره می شود:

۱- فهم حاکمیت و اربابان رسانه: در مرحله نخست اراده جدی حاکمان بر درک اثرگذاری جدی رسانه ها است. زمانی که این فهم حاصل شد در پی تقنین می رود و این موضوع را در قالب مشروعی مطرح می کند و از آن ابزار قانونی درست می کند در جهت ساماندهی وضعیت رسانه

۲- آسیب شناسی آفت های رسانه ای: گام بعدی کشف پیامدهای سوء رسانه ای بر ذهنیت مخاطب می باشد، در واقع با مطالعه دقیق در همه ابعاد رسانه ای با لحاظ کارکردها و حوزه های مختلف اجتماعی اعم از فرهنگی، سیاسی و ... رفتارهای مخرب رسانه ظاهر می شود، سپس بعد از این آسیب شناسی باید به دنبال علاج و راه درمان آن به نحو مقتضی و مناسب رفت

Reference

- Abbaszadeh, Mohammad Hassan, The role of mass media on the delinquency of children and adolescents, Master's thesis, Payam Noor University, Karaj Center, 2012. (In Persian)
- Abdulrahmani, Reza and Ayargar, Hossein, The effect of mass media on the occurrence and spread of individual conflicts, Danesh Tazami magazine, No. 73, 2016. (In Persian)
- Allahwerdi, Farhad, Cultural criminology approach to youth criminal justice, PhD dissertation, Tarbiat Modares University, 2014. (In Persian)
- Ansari, Bagher, Civil Responsibility of Public Media, Tehran, Publication of Vice-President of Research, Compilation and Revision of Laws and Regulations, 2018. (In Persian)
- Asiai, Roya, An introduction to cultural criminology, Tehran, Majid Publishing, 2017. (In Persian)
- Dadgaran, Mahmoud, Basics of Mass Communication, Tehran, Morvarid Publishing, 2015. (In Persian)
- Farajiha, Mohammad and Moghaddasi, Mohammad Bagher, characteristics of populist criminal policies, a comparative study, comparative law studies journal, number two, 2013. (In Persian)
- Firouzbakht, Mehrdad, Social construction of crime and media violence as a cause, Research and Analysis Journal, 8th year, number 26. 2001. (In Persian)
- Foroutan, Mohammad, Analysis of Cultural Criminology in Iran, Journal of Human Rights Research, No. 1, 2019. (In Persian)
- Giddens, Anthony, Sociology, translated by Manouchehr Sabouri, Tehran, Ney Publishing, 1994. (In Persian)
- Habibzadeh, Ashab and Mahmoudi Asl, Hassan, Media coverage of crimes in the local press, Karagah magazine, No. 38, 2017. (In Persian)
- Hawang e.g.« a multilevel test of fear of crime: the effect of social condition, perceived community policing activities and perceived risk of victimization in a megapolis».ph. d dissertation, school of criminal justice, Michigan state university, 2006.
- hinkle.j. c.«the impact of disorder on fear of crime: a test of first link of broken windows». Department of criminology and criminal justice. Maryland university, 2005.
- Jahanbin, Dariush, The role of the media in social security control, Judiciary Law Journal, No. 43, 2003. (In Persian)
- Karimi, Youssef, social misbehavior of teenagers, a discussion in the social psychology of mass media, Tarbiat magazine, number 100, 1996. (In Persian)
- Keynia, Mehdi, Fundamentals of Criminology, second volume, Tehran, Tehran University Press, 2009. (In Persian)
- McQueen, David, A Guide to Knowing Television, translated by Fateme Karamali, Tehran, published by the General Department of Broadcasting Research, 2005.

- Mirabbasi, Tayyebeh, Investigating the dual role of mass media in crime prevention and occurrence with an emphasis on children and teenagers, Master's thesis, Qom University, 2012. (In Persian)
- Moghaddasi, Mohammad Bagher, Criminal populism and its manifestations in Iran's criminal policy, Master's thesis, Tarbiat Modares University, 2011. (In Persian)
- Mohammadi, Eghbal, Cultural factors of crime and ways of crime and ways to prevent it, master's thesis, Ferdowsi University of Mashhad, 2013. (In Persian)
- Mohseni, Manouchehr, Investigation of social awareness and attitudes and behaviors in Tehran City, Zohd Publishing, 2000. (In Persian)
- Motamednejad, Kazem, Mass communication tools, first volume, Tehran, Allameh Tabatabaie University Publishing, 2007. (In Persian)
- Najafi Abrandabadi, Alihossein and Goldouzian, Hossein, Postmodern criminology and its approach to crime and criminal etiology, Journal of Criminal Law Research, No. 23, 2018. (In Persian)
- Salimi, Ali and Davari, Mohammad, Sociology of deviance, Tehran, Hoze and University Research Center Publishing, 2018. (In Persian)
- Seyedzadeh Sani, Seyed Mehdi, Reflection of criminal justice in mass media, criteria and works, Shahid Beheshti University Doctoral Dissertation, 2011. (In Persian)
- Taheri, Mohammad and Davoudi, Fatemeh, Rights of Virtual Media, Tehran, Andisheh Taban Publishing House, 2019. (In Persian)
- Zamiri, Mohammad Reza, Media and Social Deviations, Journal of Women's Strategic Studies, No. 18, 2002. (In Persian)